

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНОЗНАВСТВА

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан філологічного факультету

Г.В.Хом'як

(підпис)

(ініціали та прізвище)

« » 201 р.

ТВОРЧІ РОБОТИ
НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки бакалавра

спеціальність – 014 Середня освіта

спеціалізація – 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Укладач: к. філол. н., ст.викладач О. В.Меркулова

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри української мови

Протокол № від “ ” серпня 201 р.
Завідувач кафедри українознавства

П. І. Білоусенко

(підпис) (ініціали, прізвище)

Ухвалено науково-методичною радою
філологічного факультету

Протокол № від “ ” 201 р.

Голова науково-методичної ради
філологічного факультету

І. І. Ільченко

(підпис) (ініціали, прізвище)

2016 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти,	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 5	Галузь знань 01 Освіта	Нормативна/вибіркова	
Загальна кількість годин - 180	Спеціальність 014 Середня освіта	Рік підготовки:	
	Спеціалізація 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)	4-й	
		Лекції	
Тижневих аудиторних годин для денної форми навчання: – 2 год	Рівень вищої освіти: бакалаврський	20 год.	
		Практичні	
		10 год .	
		Індивідуальна робота	Індивідуальна робота
		30 год	
		Самостійна робота	
		30 год.	
Вид контролю: залік			

2. Мета й завдання навчальної дисципліни

Мета: Сформувати в студентів знання психолого-педагогічних основ формування й розвитку творчих здібностей учнів на уроках української мови. Забезпечити уміння студентів виявляти й розвивати здатність учнів до творчої обробки наявних текстів чи їх фрагментів та до створення нових.

Завдання:

- підготувати майбутніх учителів української мови до педагогічної діяльності в умовах реформування сучасної школи, реалізації концепції мовної освіти в Україні, забезпечити засвоєння студентами системи теоретичних знань і професійних умінь, які допоможуть їм формувати в учнів творчі навички;
- навчити студентів співвідносити теоретичні знання з практичними потребами сучасної школи, втілювати нові методичні ідеї в практику розвитку творчих здібностей учнів;
- сформувати в студентів навички виявлення й усунення помилок у текстах різних стилів;
- розвивати здатність студентів до спільної з учнями роботи, спрямованої на зміну мовного матеріалу та на створення нових автентичних текстів.

У результаті вивчення навчального курсу студент повинен

знати: основні концептуальні засади мовної освіти в Україні, ідеї Державного стандарту, закладені в змісті та структурі чинних програм з української мови для загальноосвітніх навчальних закладів; психолого-педагогічні основи формування творчих здібностей учнів на

уроках мови; класифікацію навчально-тренувальних вправ; основні види помилок у ході вивчення мови та їх причини;

уміти: осмислювати основні концептуальні засади мовної освіти в Україні; проводити методичний аналіз матеріалу, що вивчатиметься; уміло використовувати дидактичні можливості в ході роботи над готовим чи деформованим текстом; володіти технологією основних методів і прийомів навчального редагування, навчального перекладу, творчого переказу тощо; оптимально використовувати засоби формування в учнів уміння створювати новий текст.

Міждисциплінарні зв'язки. Пропонований курс у плані змісту взаємопов'язаний із віковою психологією, психологією особистості; фонетикою, лексикою, фразеологією, морфологією, синтаксисом української мови.

3. Програма навчальної дисципліни

Розділ 1. Психологічні засади мовленнєвої творчості на уроках української мови.

Робота з готовим текстом

Тема 1. Вступ. Уроки української мови як основної дисципліни в системі середньої освіти. Психолого-педагогічні основи формування творчих здібностей учнів на уроках мови

Загальні положення про вибіркову навчальну дисципліну. Законодавча база у вивченні рідної мови в системі освіти. Історія поглядів на систему творчих робіт учнів. Мова і мислення. Мова і мовлення. Чотири види мовленнєвої діяльності. Напрями роботи над використанням конкретних елементів мови. Комунікативні якості мовлення. Мовлення і адресат.

Тема 2. Класифікація навчально-тренувальних вправ

Природне і штучне мовне середовище. Етапи становлення мовленнєвих навичок. Показники розрізнення вправ. Критерії вибору вправ.

Тема 3. Основні види помилок у ході вивчення мови та їх причини

Лексичні та фразеологічні помилки (неправильне слововживання, плеоназм, перекручення фразеологізмів). Граматичні помилки: морфологічні, синтаксичні. Види стилістичних помилок (порушення єдності стилю, штучна образність, штампи).

Тема 4. Робота з готовим текстом. Зміна мовного матеріалу

Членування тексту на складові частини: основні прийоми. Зміна форми або структури мовних одиниць, їх семантики, комунікативного призначення: доповнення мовними одиницями, котрі б завершили структурну організацію матеріалу; введення елементів, необхідних для змістового завершення вислову; розширення завершеного вислову; заміна одних мовних елементів іншими в структурі одиниць вищого рівня; перебудова мовних одиниць відповідно до дидактичних чи комунікативних цілей.

Тема 5. Відтворення деформованого тексту

Залежність складності завдання від кількості компонентів деформованої конструкції. Робота із заданими схемами деформованого матеріалу. Лексичні й граматичні трансформації.

Розділ 2. Види творчих робіт у середніх та старших класах

Тема 6. Побудова мовних одиниць

Побудова слів. Неузалежне словотворення. Побудова простих речень. Особливості побудови простих односкладних речень, їх відмінність від двоскладних неповних речень. Конструювання складних речень. Складне синтаксичне ціле. Текст.

Тема 7. Навчальне редагування

Знання мовних норм як орієнтир у редагуванні. Психологічна налаштованість на вдосконалення вислову. Робота з контекстами. Редагування одного речення та зв'язних висловлювань. Відмінність редагування як вправи і як процесу, спрямованого на вдосконалення цілісного тексту. Редагування як пропедевтична або завершальна вправа до теми: особливості добору матеріалу. Колективне редагування.

Тема 8. Навчальний переклад

Інтерференція близькоспоріднених мов як одна з причин серйозних непорозумінь. Міжмовна омонімія та робота з такою групою лексики. Застосування перекладу з різною метою. Особливості добору текстів для перекладу в ході вивчення різних тем. Поняття про дослівний та контекстний переклад. Лінгвокультурологічні засади перекладу.

Тема 9. Творчі перекази

Особливості добору текстів для переказів у різних класах. Види завдань для творчих переказів: переказати текст, змінивши особу; написати переказ тексту, змінюючи послідовність передачі окремих епізодів; поширити текст, доповнюючи початок, вводячи новий епізод або додаючи своє закінчення; замінити одні синтаксичні конструкції іншими; ввести в текст ті чи інші порівняння, метафори, епітети, прислів'я, крилаті вирази, цитати. Зміна стилю переказуваного тексту. Переказ із творчим продовженням.

Тема 10. Підготовка до написання творів

Твір як найскладніший вид роботи з розвитку зв'язного мовлення. Види творів у різних класах: від твору-кліше до твору-роздуму. Методика написання творчих робіт. робота над комунікативними уміннями, що формуються в процесі роботи над творами.

Тема 11. Елементи fanfiction на уроках української мови

Основні правила створення фанфіків. Синкретичний характер жанру. Робота зі стилем автора, твір якого береться за основу для продовження. Лінгвістичний аналіз обраного для продовження тексту.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п		Інд.р.	с.р.		л	п		С.р.	
1	2	3	4			7	8	9	10		13	
Розділ 1. Історія виникнення й теоретичні засади НЛП.												
Тема 1. Вступ. Уроки української мови як основної дисципліни в системі середньої освіти. Психолого-педагогічні основи формування творчих здібностей учнів на уроках мови	12	1				2	1					
Тема 2. Класифікація навчально-тренувальних вправ	5	1				2	1					
Тема 3. Основні види помилок у ході вивчення мови та їх причини	6	2				2	5					
Тема 4. Робота з готовим текстом. Зміна мовного матеріалу	7	2	1			2	4					
Тема 5. Відтворення деформованого тексту	5	2	1			2	4					
Разом за розділом 1	35	8	2			10	15					
Розділ 2. Види творчих робіт у середніх та старших класах												
Тема 6. Побудова мовних одиниць	12	2				5	3					
Тема 7. Навчальне редагування	14	2	2			5	3					
Тема 8. Навчальний переклад	7	2					3					
Тема 9. Творчі перекази	4	2	2				2					
Тема 10. Підготовка до написання творів	9	2	2			5	2					
Тема 11. Елементи fanfiction на уроках української мови	9	2	2			5	2					
Разом за розділом 2	55	12	8			20	15					
Усього годин	90	20	10			30	30					

4. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. <i>Вступ. Уроки української мови як основної дисципліни в системі середньої освіти. Психолого-педагогічні основи формування творчих здібностей учнів на уроках мови</i>	1
2	Тема 2. <i>Класифікація навчально-тренувальних вправ</i>	1
3	Тема 3. <i>Основні види помилок у ході вивчення мови та їх причини</i>	2
4	Тема 4. <i>Робота з готовим текстом. Зміна мовного матеріалу</i>	2
5	Тема 5. <i>Відтворення деформованого тексту</i>	2
6	Тема 6. <i>Побудова мовних одиниць</i>	2
7	Тема 7. <i>Навчальне редагування</i>	2
8	Тема 8 <i>Навчальний переклад</i>	2
9	Тема 9. <i>Творчі перекази</i>	2
10	Тема 10. <i>Підготовка до написання творів</i>	2
11	Тема 11. <i>Елементи fanfiction на уроках української мови</i>	2
Разом		20

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 4. <i>Робота з готовим текстом. Зміна мовного матеріалу</i>	1
2	Тема 5. <i>Відтворення деформованого тексту</i>	1
3	Тема 7. <i>Навчальне редагування</i>	2
4	Тема 9. <i>Творчі перекази</i>	2
5	Тема 10. <i>Підготовка до написання творів</i>	2
6	Тема 11. <i>Елементи fanfiction на уроках української мови</i>	2
Разом		10

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. <i>Вступ. Уроки української мови як основної дисципліни в системі середньої освіти. Психолого-педагогічні основи формування творчих здібностей учнів на уроках мови</i>	1
2	Тема 2. <i>Класифікація навчально-тренувальних вправ</i>	1
3	Тема 3. <i>Основні види помилок у ході вивчення мови та їх причини</i>	5
4	Тема 4. <i>Робота з готовим текстом. Зміна мовного матеріалу</i>	4
5	Тема 5. <i>Відтворення деформованого тексту</i>	4
6	Тема 6. <i>Побудова мовних одиниць</i>	3
7	Тема 7. <i>Навчальне редагування</i>	3
	Тема 8 <i>Навчальний переклад</i>	3
	Тема 9. <i>Творчі перекази</i>	2
	Тема 10. <i>Підготовка до написання творів</i>	2
	Тема 11. <i>Елементи fanfiction на уроках української мови</i>	2
Разом		30

7. Індивідуальна робота

Індивідуальне завдання складається з написання доповіді або презентації з зазначених тем.

I. Виконання індивідуальної роботи передбачає написання доповіді або презентації із зазначених тем.

Доповідь (презентація) включає: вступ, 2-3 питання основної частини, висновки, список використаної літератури.

У вступі визначається актуальність теми, мета й завдання виконуваної роботи; здійснюється аналіз наявної або використаної літератури.

В основній частині формулюються 2-3 питання плану, в яких розкриватиметься зміст проблеми, історія становлення й сучасний стан проблеми. Кожне питання має закінчуватися чітко сформульованими, такими, що відповідають поставленим у Вступі завданням, висновками.

Список літератури повинен включати не тільки підручники та посібники, але й монографії та джерела (не менше 2). Список літератури складається з 5-7 джерел. При цитуванні обов'язково вказати джерело і сторінку, на якій поміщено цитату.

2. Написання автентичних текстів із використанням розглянутих на лекціях та практичних завданнях НЛП-технологій.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. <i>Вступ. Уроки української мови як основної дисципліни в системі середньої освіти. Психолого-педагогічні основи формування творчих здібностей учнів на уроках мови</i>	2
2	Тема 2. <i>Класифікація навчально-тренувальних вправ</i>	2
3	Тема 3. <i>Основні види помилок у ході вивчення мови та їх причини</i>	2
4	Тема 4. <i>Робота з готовим текстом. Зміна мовного матеріалу</i>	2
5	Тема 5. <i>Відтворення деформованого тексту</i>	2
6	Тема 6. <i>Побудова мовних одиниць</i>	5
7	Тема 7. <i>Навчальне редагування</i>	5
8	Тема 10. <i>Підготовка до написання творів</i>	5
9	Тема 11. <i>Елементи fanfiction на уроках української мови</i>	5
Разом		30

Індивідуальне завдання оцінюється за такими критеріями:

- самостійність виконання;
- логічність і послідовність викладення матеріалу;
- використання довідкової літератури;
- якість оформлення.

9. Види контролю й система накопичення балів.

Розподіл балів, які отримують студенти

- 30 балів** – засвоєння теоретичної бази (тестові завдання за теоретичним матеріалом практичного заняття, ведення опорного конспекту (та ін.);
- 30 балів** – набуття практичних вмінь і навичок (завдання практичного змісту, що подаються до планів на практичне заняття, написання самостійної роботи на занятті за темою);
- 20 балів** – індивідуальне завдання; доповідь або презентація, що студент виконує самостійно для повторення та узагальнення навчального матеріалу – **10 балів**. Конспектування наукових праць – **10 балів**. Саме такий вид роботи дозволяє систематизувати знання студентів і перевірити вміння розкрити тему.
- 20 балів** – залік як форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння студентом навчального матеріалу з навчальної дисципліни та на підставі результатів виконання ним певних видів робіт на практичних, семінарських заняттях, самостійної та індивідуальної роботи. Студент автоматично отримує залікову оцінку у випадку, якщо під час своєї роботи протягом семестру він набрав мінімально необхідну суму в 60 балів. У випадку, якщо такий студент виявить бажання скласти залік, оцінка нараховується йому відповідно до продемонстрованих на заліку знань. Залік з дисципліни «Мовленнєві засади НЛП» проходить у формі усного опитування, яке передбачає два теоретичних питання – **20 балів** (за повну усну відповідь).

Усний контроль у вигляді індивідуального та фронтального опитування.

За усну відповідь на занятті студент може отримати максимум **3** бали. За доповнення та участь в обговоренні питань – максимум **1** бали.

За самостійну роботу на занятті – максимум **3** бали

Письмовий контроль у вигляді контрольних робіт оцінюється в максимум **6** балів, поточне тестування за кожною темою – максимум **2** балів.

	Вид контрольного заходу / кількість контрольних заходів / кількість балів	Кількість контрольних заходів	Кількість балів за 1 захід	Усього балів
1	Підготовка та презентація одного з теоретичних питань плану заняття	10	2	20
2	Якісна підготовка практичного завдання до плану заняття	10	2	20
3	Контрольне тестування за результатами вивчення матеріалу <i>Розділу I</i>	4	6	12
4	Контрольне тестування за результатами вивчення матеріалу <i>Розділу II</i>	2	6	12
5	Індивідуальне завдання 1. доповідь або презентація 2. конспект	2	20	20
	Залік		20	20
Усього		18		100

1. Усне опитування – **3** бали.

- **3 бали** ставиться, якщо студент: ґрунтовно і повно викладає матеріал; виявляє повне розуміння матеріалу, обґрунтовує свої думки, застосовує знання на

практиці, відповідь відзначається багатством словникового запасу, точністю використання;

- **2 бали** ставиться, якщо студент, висвітлюючи питання, дає відповідь, що задовольняє ті ж попередні вимоги, але допускає деякі помилки, які сам виправляє, та поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу;
- **1 бал** ставиться, якщо студент виявляє знання і розуміння основних положень теми, але викладає матеріал не досить повно і допускає фактичні неточності і помилки у формуванні відповіді; не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати свої думки і відчуває труднощі під час добору прикладів; має незначний словниковий запас.

2. Поточне тематичне тестування – 2 бала.

- **2 бали** ставиться, якщо студент виконав завдання без жодної помилки;
- **1,5 бала** ставиться, якщо студент допустив 1- 2 помилки;
- **1 бал** ставиться, якщо студент допустив 3-4 помилки;
- **0,5 бала** ставиться, якщо студент допустив 5-6 помилок

3. Контрольне тестування – 6 балів.

- **6 балів** ставиться, якщо студент виконав завдання без жодної помилки;
- **5 балів** ставиться, якщо студент допустив 1- 2 помилки;
- **4 бали** ставиться, якщо студент допускає 2-3 помилки;
- **3 бали** ставиться, якщо студент допустив 3- 4 помилки;
- **2 бали** ставиться, якщо студент допустив 4-5 помилки;
- **1 бал** ставиться, якщо студент допустив 5-6 помилок.

4. Доповідь або презентація – 10 балів.

- **10 балів** ставиться, якщо визначається актуальність теми, мета і завдання даної роботи; характеризується наявна або використана література; формулюються 2-3 питання плану, які повинні розкрити зміст проблеми, історію становлення і сучасний стандартний стан проблеми. Кожне питання повинно закінчуватися чітко сформульованими висновками. Список літератури повинен включати не тільки підручники і посібники, але і монографії та джерела (не менше 2). Список літератури складається з 5-7 джерел. При цитуванні обов'язково вказати джерело і сторінку, на якій поміщено цитату.

5. Перевірка конспектів – 10 балів.

- **10 балів** ставиться, якщо конспект являє собою короткий виклад прочитаного матеріалу, доповіді, лекції, статті. Має в основі план і тези або план у тезовій формі, який легко залучити для розкриття фактичного матеріалу. Конспект повинен містити не лише констатуючу, а й аргументуючу частину: приклади, доведення виучуваного матеріалу, власні думки тощо.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

ЗА ШКАЛОЮ ECTS	За шкалою Університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	

E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов’язковим повторним курсом)		

Рекомендована література

Основна:

1. Білоусенко П. І., Явір В. В. Проблемно-ситуативні завдання на уроках рідної мови. – К.: Освіта, 1990.
2. Мельничайко В. Я. Лінгвістика тексту в шкільному курсі української мови. – К., 1986.
3. Мельничайко В. Я. Творчі роботи на уроках української мови. - К.,1984.
4. Методика викладання української мови в середній школі / Олійник І. С., Іваненко В. К., Рожило Л. П., Скорик О. С.; за ред. І.С.Олійника. - 2-ге вид., перероб. і доп. - К.: Вища школа, 1989. – 439 с.
5. Методика навчання рідної мови в середніх навчальних закладах / За ред. М. І. Пентилюк: підручник для студентів-філологів. - К.: Ленвіт, 2000, 2009.
6. Практикум з методики навчання української мови / Колектив авторів за редакцією М. І. Пентилюк. – К.: Ленвіт, 2003.

Допоміжна

1. Альтшуллер Г. С., Верткин и. М. Как стать гением: Жизненная стратегия
2. Гильбух Ю. З. Внимание: одаренные дети.— М.: Знание, 1991.
3. Гін А.О. Прийоми педагогічної техніки. — Х. : Веста: Видавництво «Ранок», 2007. — 176 с.
4. Грипас Н. Я. Работа над текстом на уроках мови в 4 - 6 класах. - К., 1988.
5. Девдера М. Від антропоцентричної лінгводидактики //Дивослово. – 1997. -№7. - С. 62 – 64.
6. Донченко Т. К. Організація навчальної діяльності учнів на уроках рідної мови. – К., 1995.
7. Иванов Г. И. Формулы творчества, или Как научиться изобретать.— М.:
8. Пентилюк М. І. Наукові основи комунікативної спрямованості у навчанні рідної мови // УМЛШ. – 1999. - №3. – С. 8-10.
9. Пентилюк М. І. Работа з стилістики у 4-8 класах. - К., 1986.
10. Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах: модульний курс : Посібник для студентів пед. університетів та інститутів / Кол. авторів за ред. М. І. Пентилюк. – К.: Ленвіт, 2011. – 366 с.
11. Стельмахович М Г. Розвиток усного мовлення на уроках української мови. – К., 1976.
12. Стельмахович М. Г. Система роботи з розвитку зв'язного мовлення учнів 4 8 класів. – К.,1981.
13. творческой личности.— Минск: Беларусь, 1994.
14. Шелехова Г. Т. Система роботи з розвитку зв'язного мовлення на уроках рідної мови в середній школі. – К.,1998.